

פרוטוקול מס' 191

מישיבת ועדת הכלכלה
יום ד', י"ט באייר תשל"ו - 19.5.76, 8.30

נבחר:

חברי הוועדה:
פ. גרופר - ס"ס היו"ר
ס. דרובלס
י. דרניצקי (יורין)
ע. הדר
א. זילברברג
י. כהן
א. לבני

מוזמנים:
א. שפיצר - משרד המסחר והתעשייה
ע. ששון - משרד המסחר והתעשייה
א. בן-משה - משרד המסחר והתעשייה
נ. לירם - משרד המסחר והתעשייה
ת. פנחסוביץ - משרד המשפטים
ס. פרלוק - התאחדות הסוחרים
ד. באואר - שק"מ

מזכיר הוועדה: פ. פלקסר

יועץ כלכלי לוועדה: ד. לב

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: א) שונות.

ב) חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון מס' 2), חשל"ה-1975

ג) המשבר בענף המכולת והמסחר הזעיר - הצעה לסדר היום של חבר-הכנסת אברהם כץ.

1649-

(מק"ט כ"א 25.5.76)

א. שונות

אני מציע שלשבוע הבא נזמן פגישה דחופה בנושא החברה להובלת מטענים חקלאיים, שאליה נזמין את שר החקלאות, שר החבורה, מנכ"ל אל-על, מוטי הוד ואולי גם את יושב-ראש מועצת המנהלים של אל-על אל חבר-הכנסת כרמל ואת משה שביט מ"אגרוסקו".

מ. דרובלס: אני מציע להזמין את שר החבורה, את שר החקלאות ואת מנכ"ל אל-על בדבר ההצעה על הקמת חברה להובלת מטענים חקלאיים באוויר. שמענו שהממשלה תעדיף על הקמת החברה בחנאים מסויימים, אבל משה חברה אינה מופעלת והיינו עדיין להפגנת של המגדלים החדדים למצב. ועדת הכלכלה קיבלה משלחת של מגדלי הפוחים והירקות בארץ ושמעה בחורה כי לדעתם קיים חשש שהחברה לא תחזיק מעמד לעונה שתחיל בסתיו. אני מציע להספק בהזמנת שני השוים הנזכרים בדבר ומנכ"ל אל-על ולא להרחיב את המסגרת יתר על המידה ולהפוך את הדיון לסימפוזיון. אם יהיה צורך, נזמין אחר כך עוד אנשים.

א. זילברברג: אם שני השרים מוזמנים לישיבה אחת יעבור זמן עד שהפגישה הזאת תבוצע. בדרך כלל אנחנו מזמינים את המשודים ולא את האישים והמשוד שולח את מי שבסמכותו לדון בנושא.

מ. דרובלס: אני מציע שההזמנה תצא אל השרים ונעשה הכל שהם יבואו בשבוע הבא. אם לא יוכלו לבוא, ישלחו נציגים.

היו"ר פ. גרופר: כל הנוכחות הוא בין מוטי הוד לבן-ארי, מדוע אינך חושב שצריך להזמין גם את מוטי הוד? אני חושב שגם מנכ"ל "אגרוסקו" יכול לתרום.

מ. דרובלס: אם אתה יושב שמוטי הוד יכול לתרום, תזמין אותו. "אגרוסקו" מיוחד בשלב זה.

הוחלט: להזמין לדיון על החברה להובלת מטענים חקלאיים באוויר את שר-החבורה, שר החקלאות, מנכ"ל אל-על ומודכי הוד.

היו"ר פ. גרופר: נושא שני: לפני כשנה הוקמה ועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון וועדת הכלכלה לנושא של הסעת חיילים חינם באוטובוסים של אגד. ועדה זו הניחה מסקנות המחייבות הסעת חיילים חינם, אך מסקנותיה לא התקבלו. לאחר זה הקים משוד החבורה ועדה בין-משודית שבה השתתף גם משוד הבטחון. גם ועדה זו - כפי שהודיע גם שר הבטחון מעל במת הכנסת - חייבה הסעת חיילים חינם ולכן אני מציע שנזמן את הוועדה המשותפת בשבוע הבא, כדי למצוא דרך איך ליישם את המלצותיה.

הוחלט: הוחלט להזמין ליום ג' הבא את הוועדה המשותפת לענין הסעת חיילים חינם.

ב. חוק לעידוד הסרט הישראלי (תיקון מס' 2), תשל"ה-1975

א. שפיצר: הצעת חוק זו באה לתקן את התיקון האחרון שנחקבל בשנת 1972. התיקונים - פרט אולי לשני דברים עקרוניים - הם טכניים.

סעיף 1:

סעיף 5א דין בהקמת ועדת ערו. היוו וסעיף זה נמצא בפרק ב' חשבנו לנכון להעביר אותו למבוא, כי לוועדת הערו סמכות לגבי כל חלקי החוק לא רק לגבי פרק ב'.

ח. פנחסוביץ:
כשתיקנו את החוק לעידוד הסרט הישראלי ביטלנו בזמנו את ועדת הביצוע שהיחה קיימת בחוק המקורי והקמנו ועדת ערר. לפי התיקון דנה ועדת הערר בכל העורים, בין אם בערר על יומן ישראלי, בין אם בערר על סרט ישראלי קצר ובין אם בערר על סרט ישראלי ארוך. בטעות הכניסו את ההוראה על הקמתה של ועדה זו לפרק הדן אך ורק ביומן ישראלי וסרט ישראלי קצר, בעוד שסמכותה של ועדת הערר מחייחסת גם לסרט ישראלי ארוך שהוא בפרק אחר. אנחנו מציעים איפוא להעביר את ההוראה על הקמת ועדת הערר - שכבר קיימת כיום - למבוא כדי שתחול על הוראות החוק כולו. מבחינה זו התיקון הוא מאד טכני. גם היום לא היה בית-המשפט אומר שאין לוועדת ערר הסמכות לדון בסרט ישראלי ארוך, אם זה נאמר במפורש בהוראה, אלא שההוראה לא היחה במקום המתאים ואנחנו רוצים להעביר אותה לראש החוק.

מ. דרובלס:
האם כל האנשים שיש להם קשר לכך יודעים על תיקון החוק?

ח. פנחסוביץ:
בוודאי, ואין להם שום התנגדות. הסמכות הלא קיימת.

הוחלט: לאשר את סעיף 1.

סעיף 2:

א. שפיצר:
כחוצאה מכך שהעתקנו את סעיף 5א אחריו סעיף 2 ונחננו לו את הסימון של 2א, אנחנו צריכים לחקן את הציטטה בסעיף 4א(א) ולכתוב "בסעיף 2א" במקום "בסעיף 5א".

הוחלט: לאשר את סעיף 2.

סעיף 3:

ע. הדר:
מדוע לא ייאמר "ושהוא מסרב להציגו" במקום "ושהוא מסרב לקבלו"?

ח. פנחסוביץ:
כי מדובר בכך שהוא חייב לקבל. ברישה של פייסקה (1) נאמר במפורש שאם נענה יצורן או מפייץ לדרישה המציג ומסר לו יומן או סרט קצר ושאי המציג לסרב לקבלו מחמת פרסומה מסחרית, מפלגתית או אישית. אבל אם הוא מקבל, הוא משלם, ולכן למה לסבך אותו? זו עבירה אחרת.

היו"ר פ. גרופר:
כשמקבלים סרט, האם מוכרחים להציג אותו?

ח. פנחסוביץ:
אולי כדאי שיינתן הסבר כללי על החוק בנוגע לחובת הצגה של יומן ישראלי או סרט ישראלי קצר.

ע. שרון:
החוק מאפשר לנו צו הצגה, אבל לא חמיד אנחנו מפעילים אותו. שני שרים ממונים על חוק זה: הנושא של יומנים ופרסומת הוא יותר בתחום משוד החינוך והתרבות, ואילו תחום הפעילות שלנו היא בתחום הסרט הארוך. בהתאם לחוק רשאי השר הממונה על החוק לחייב קולנוע להציג יומן כאשר הוא חושב שיהיה זה לטובת הציבור שיראה מה מחפתח בארץ מבחינה תקלאית, כלכלית, תרבותית.

ח. פנחסוביץ:
אם יש צו הצגה, מהוה אי הצגה עבירה.

ועדה זו קיבלה בכנסת הקודמת תיקון שלפיו אם ניתן צו הצגה לגבי סרט ישראלי קצר או יומן, חובה להציגו ואם פנה המציג ליצורן או למפייץ בדרישה למסור לו בשכירות יומן או סרט קצר, יחולו ההוראות הבאות: (1) אם נענה היצורן או המפייץ ומסר את הסרט או היומן הקצר ושאי המציג לסרב לקבלו - ואני מדגישה מלים אלה - מחמת

ח. פנחסוביץ:

פרסומת מסחרית, מפלגתית או אישית תכלול, אך לא תכיל את התאמה לציבור המבקרים. לאחר מכן נאמר שאם לא תשיג המצורף יומן או סרט קצר שחל עליך צו הצגה, צריכה ועדת הערוץ להחליט בענין הזמן או הסרט הקצר שנמסר לו, וכאן צריך להוסיף את המלים "נשוא מסדב לקבלו", כי אחרת אין למשפט שום משמעות. המלים "נשוא מסדב לקבלו" פשוט היו חסרות וכדי שהמשפט יהיה הגיוני ושלם צריך להוסיף אותן. זהו איפוא שוב תיקון טכני.

מ. דרובלס:

התיקון אינו טכני כל כך. נכון שאנחנו לא דנים כעת בצו עצמו, אבל בעקיפין אנחנו דנים גם עליו. אינני חושב שבמדינת דמוקרטיה אפשר לחייב מישהו להציג חומר כלשהו. מי שרוצה להציג חומר מסוים, שיציג אותו על במוח שלו, אבל אינני מקבל שאם אדם משלם מבססו כדי ליהנות מסרט, יהיה מי שיחליט שבאמצעות סרט זה יכניסו גבוה עוד סרט, אלא אם מדובר במצבים מסויימים שהמדינה נמצאת בהם, כמו שעת הירוס.

אומרת לנו היועצת המשפטית שאדם יכול לפנות לוועדה ערו כאשר הוא מסדב לקבל סרט שלועדת יש בו תעמולה מפלגתית או אישית או פרסומת. אינני רוצה לגרות לאותו אדם שיהיה שופט ויחליט באיזה סרט יש תעמולה מסויימת ובאיזה סרט אין תעמולה. הוא איננו שופט וגם איננו יכול לקחת את הדין לידינו ולהחליט אם יומן או סרט מסויים וצויים או לא. אינני חושב שהכנסת צריכה לתת ידה להוצאת צוים כאלה ולכן אני רואה את התיקון כמיותר, גם אם איננו דנים על הצו עצמו.

ח. פנחסוביץ:

פורמלית יכולתי לומר שזה נושא חדש, אבל אינני רוצה לומר זאת אלא להסביר את הרקע: הצגת קולנוע נמשכה שעהיים. הסרט עצמו אורך בין 90 ל-120 דקות מכסימום. בכל יתר הזמן צותן בעל הקולנוע לאזרח במדינה הדמוקרטית שלנו מה שהוא רוצה לתת והוא צותן פרסומות שתמורתן הוא מקבל תשלום. מה שאנחנו ביקשנו הוא - וצריך לזכור שזה היה לפני שהיתה עדיין טלביזיה - להביא לאזרח הנמצא במקום ציבורי את מה שנעשה בחלקי הארץ השונים. ייתכן שהיום, לאחר שיש כנו טלביזיה - ולאזרחים רבים יש טלביזיה - מחליט השר במדיניותו בביצוע החוק תקינים להוציא צו הצגה או לא להוציא צו הצגה, לי נראה שמבחינת שיקול של טובת האזרח עדיף לתת לו סרט קצר, יפה, ישראלי או יומן על מצי פרסומות. על כל פנים ב-1954, כאשר חוקק חוק זה, היתה הכוונה להביא תמונות לאותם אזרחים שאולי אינם קוראים כל כך עיתונים ואינם יודעים כל כך מה מתרחש. אנחנו שומעים ממו ששון, שכיום לא חמיר מוציאים צו הצגה וזה ענין למדיניותו של השר.

א. לבני:

הגישה של היועצת המשפטית אינה משכנעת. אם כיום נמאס למישהו מויבוי הפרסומת בקולנוע, יש לו ברירה: לשבת בבית ולראות טלביזיה. צריך לזכור שחוק זה חוקק בחקופה שלאזרח לא היתה ברירה בזאת והתפוסה של בתי-הקולנוע היתה מלאה. כיום התפוסה הרבה יותר קטנה מזו שהיתה. נראה לי שבמקום לעשות תיקונים בחוק כדאי לבדוק מחדש את החוק כולו.

ח. פנחסוביץ:

לוועדה אין סמכות לעשות זאת. היא יכולה לא לאשר את התיקונים.

מ. דרובלס:

היועצת המשפטית אומרת שחוק זה נחקבל ב-1954. משנה זו ועד היום עברו 22 שנים וחל משהו גם בטכנולוגיה וגם במוסטים. אולי כדאי לבדוק אם לאחר עשורים ושתיים שנים החוק הזה אקטואלי באותה מידה שהיה בראשיתו? אני חושב שאיננו צריכים לאשר היום את התיקון וזה יתן לממשלה מקום להרהור נוסף על מה שהיה ב-1954 ועל מה שיש היום.

על מה אתה מערער?

ע. הדר:

מ. דרובלס:
ב-1954 הצו היה מוצדק: כמדינה עצמאית היו מעוניינים להגיע לציבור עם ההישגים ולא היחה ברירה אלא להגיע באמצעות העתונות והסרט. היום אפשר להגיע לכל אזור באמצעות הטלביזיה. הסרט, כמכשיר להעברת ידיעות, איבד מכוונו.

ע. שרון:
אנחנו לא אומרים שאין מקום לשינוי החוק שנחקל ב-1954. יכול להיות שחלקים בחוק זה איבדו את האקטואליות שלהם. מה למעשה קרה? בזמן מסויים נחזור משרד המשפטים ואמר לנו שלאחר עיון בטכסט החוק נחבר לו שיש דברים טכניים שצריך לתקן. שר המסחר והתעשייה סבר שאם משרד המשפטים מוצא שיש מקום להכניס תיקונים טכניים, וצוי להפיץ אותם כהצעת חוק. משרדנו לא יזם זאת. ייתכן שיש מקום למחשבה אם יש לחייב להציג סרט קצר או לא, אבל אינני רואה כל רע אם הרשות המוסמכת מחליטה שלפני סרט קארטס יראו האזרחים מה מתרחש באיזה מקום. נסיון העבר הוכיח שהסרטים הקצרים היו לטובה.

ע. הדר:
האם חובה על כל מסריט סרט להקרין קודם סרט קצר?

ע. שרון:
היום לא מפעילים חובה זו.

ח. פנחסוביץ:
פרט להגדלת הקנס, שכיום הוא כבר לא מעשי, כל שאר התיקונים הם טכניים.

א. לבני:
היות וזה נוגע לציבור מסויים, צריך לשמוע גם אותו. אני מציע שנזמין את נציגי ענף התאחדות בעלי בתי הקולנוע.

א. זילברברג:
אינני מחננד לדיון ובירור אם החוק הזה אקטואלי או לא, אבל אינני חושב שבהזדמנות זאת, שצריך לתקן תיקון טכני בחוק שדרוש לדעת המשפטים, נדחה את החיקון כדי לקיים את הבירור הזה. החוק כפי שהוא כחוב אינו מובן וצריך לתקן את זה. בנושא שחבר-הכנסת לבני מדבר עליו כבר קיימנו דיונים והזמנו את העוסקים בו.

היו"ר פ. גרופר:
החוק הזה נדון פה בוועדה בסמוך לסיום הקצנציה הקודמת.

א. זילברברג:
מכאן שלא דנו בו רק לפני עשרים ושתיים שנים. אם יש צורך לשנות משהו בחוק, זכותו של כל חבר ועדה לברר, לכחוב. לא צריך לדחות בגלל זה את החיקון הטכני.

היו"ר פ. גרופר:
אני מציע שנמשיך לדון בסעיפים, אבל לפני האישור הסופי נקיים עוד ישיבה ונזמין גם את התאחדות בעלי בתי הקולנוע.

ע. הדר:
המשרד מנצל את החוק ומפעיל אותו?

ע. שרון:
עד כמה שידוע לי, לא. לא בדקתי מה המצב במשרד החינוך והתרבות, וכידוע שני שרים ממונים על חוק זה.

ח. פנחסוביץ:
אבל אם מחר יחליטו להפעיל, האחריות היא על משרד המשפטים. חוק שנמצא בספר החוקים וניתן לביצוע צריך להיות מדויק וברור, ומצאנו שיש בחוק פגמים טכניים. נכון שאם שר המסחר והתעשייה אינו רוצה בחוק והוא חושב שלא ירצה בו, צריך להציע לבטל אותו, אבל אם הוא נמצא בספר החוקים הוא צריך להיות מדויק.

מ. דרובלס:
הצו אינו מופעל כיום, כי כנראה אין צורך להפעיל אותו. מכאן שאישור החיקון אינו דחוף. אין טעם שנמשיך לדון ביתר הסעיפים. אנחנו רוצים לשמוע את

מ. דרובלס:

האנשים העוסקים בענף ואחר כך ומשיך.

א. זילברברג:

אם חברי ועדה הנשבים שיש מקום, בהודמנות הגדילה זו, לפחות דיון על כל הנושא אין לי התנגדות עקרונית, אבל הייתי רוצה שנקל על המשרד לסיים את הנושא, גם לוועדת הכלכלה כל כך הרבה נושאים שהחזילה בהם ושאינני יודע מתי נגמור בהם את הדיון.

ע. הדר:

לי נראה שהחוק הזה איננו רלבנטי לתקופת הגדולות.

ע. שרון:

לא החוק, אלא הסעיף הזה.

ע. הדר:

אני מודה שאני די מהסס לגבי סעיף זה לאור מה שקורה ברשות שמוסמכת להורות מה להקדין על מסכי הטלביזיה ואני מציע שנתקוף את הענין הזה חזיתית ולא נטרפד בגלל זה את החיקונים הטכניים. החוק קיים והוא פועל. אומר משרד המשפטים שהוא אינו ברור, אינו נאה בניסוחו וצריך לחקן אותו. חבר-הכנסת לבני מעורר דבר שאני מסכים לו, אבל אני מציע: אל הנושא הזה נחייס חזיתית, נשמע את מי שאחראי לענין, אבל אל ניהפס אגב חיקון טכני לנושא זה ונטרפד את החיקונים.

א. לבני:

היוזמה שלנו לא תיחכן בענין זה אלא בהודמנות זאת.

ח. פנחסו ביץ:

הקריאה הראשונה בהצעת החוק היתה ב-8 בדצמבר 1975, כך שלא הפעלנו לחץ על הוועדה שחאשר זאת מייד. למשרד גם אין שום התנגדות שהוועדה תשמע את מי שהיא מוצאת לנכון לשמוע.

היו"ר פ. גרופר:

נזמן לישיבה הבאה, מחוץ למשרדי הממשלה, גם את הנוגעים בדבר.

ע. הדר:

אני מציע לאשו את החיקונים ולהחליט יחד עם זה לקיים דיון יסודי בנושא שהועלה על ידי חברי-הכנסת דרובלס ולבני.

היו"ר פ. גרופר:

אם חברי ועדה ביקשו לקיים דיון ונשארו לנו רק כמה סעיפים טכניים לאשר, אני מציע שנאשר אותם בישיבה הבאה ואני מבקש שהיא לא תידחה לתקופה ארוכה.

א. לבני:

לישיבה הבאה צריך להמציא לנו את החוק שעל חיקונו מדובר.

פ. פלקסר:

נזמין לישיבה גם את התאחדות בעלי בתי הקולנוע, גם את הפרסומאים.

ע. שרון:

אם אתם מזמינים את בעלי בתי הקולנוע בענין הסרט הקצר והיומן אתם צריכים להזמין גם את משרד החינוך והתרבות, שיסביר אם הוא רוצה להפעיל את הצו או לא. אם תזמינו גם את הפרסומאים, לא תגמרו.

היו"ר פ. גרופר:

נזמין רק את התאחדות בעלי בתי הקולנוע ומשרד החינוך והתרבות.

ג. המשבר בענף המכולת והמסחר הזעיר - הצעה לסדר היום של חבר-הכנסת כץ

לאחר הדיון בהצעה זו שהיה בוועדת הכלכלה הוחלט שמשרד המסחר והחעשיה יגיש לנו חומר לבדיקה מתח הרווחים של הקמעונאים בשטח המזון. קיבלנו מכתב מד"ר מנדלבאום, מנכ"ל משרד המסחר והחעשיה בו נאמר:

"רצוף בזה דו"ח הוועדה לבדיקת מתח הרווחים של הקמעונאים בשנת המזון לעיונם של חברי ועדת הכלכלה. ועדה זו מונחה על ידי והוטל עליה לבדוק: א. האם חלה ירידה במתח הרווחים של הקמעונאים בשנה האחרונה. ב. מה השפעת מכירות מוצרים חיוניים (הנכללים ברשימת המוצרים שיש להם מחירים מכסימליים) על כלל המכירות שלהם. ג. האם יש מקום להעלות את מתח הרווחים שלהם ובאלו שיעורים. משרד אימץ את המלצות הוועדה וביצע אותם עם שינויי המחירים שחלו ב-15.3.76."

מר בן-משה יסביר לנו את דו"ח הוועדה.

א. בן-משה:
לאור הדיונים שהיו בוועדת הכלכלה בנושא ענף המכולת ולאור חביעות של ארגוני בעלי מכולת שונים החליט המשרד למנות ועדה, שבאופיה היא ועדה ציבורית, בראשותו של ד"ר אופיר מן האוניברסיטה העברית בירושלים ובהשתתפות ד"ר יוסף גבאי, כלכלן ממינהל הכנסות המדינה, מר אילן שפירא מבנק ישראל ואנוכי. נסינו לעשות את העבודה מהר ככל האפשר, אבל נתקלנו בקשיים, בעיקר בקשיים בהגשת החומר ובריכוזו לצרכי עבודת הוועדה. הוועדה הגיעה למסקנה שאין נתונים מהימנים לא בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולא במשרד ממסלה אחרים, שאינם אוספים חומר, בעיקר בנושאי המכירות בענף המכולת והתפלגות המכירות בין סוגי החנויות השונות. אצטט מסעיף 9 לדו"ח הוועדה בו נאמר: "לצורה מצאה הוועדה כי הנתונים העומדים לרשותה היו לקויים. אין נתונים על שיווק המצרכים באמצעות חנויות המכולת. בידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומשרד המסחר והתעשייה נאספים רק נתונים על השיווק (או לרוב רק על הייצור) הכולל של מצרכים, אך גם זה לא לגבי כל המצרכים וגם לא חמיד בפירוט שהיה דרוש לצרכי הוועדה. ואילו הנתונים אשר סופקו לוועדה על ידי שני ארגוני הסוחרים הם בעלי מהימנות נמוכה. כפי שהוסבר לנו על ידי נציגי הארגונים והכלכלנים אשר הכינו את הסקרים, המידע שלהם מתבסס על חשבוניהם של הסוחרים לשאלות הסקר על פי התרשמותם וידיעתם הכללית וללא הסתמכות על מסמכים ורישומים".

מכיוון שעיקר התביעה באה לאור השינויים שהיו לאחר הפיחות הגדול בנובמבר 1974 ניסתה הוועדה לבדוק את הרווחיות של ענף המכולת חמישה חודשים לפני תקופה זו וחמישה חודשים אחרי תקופה זו. באותו פחות קרתה החופעה העיקרית הבאה: עליה דואסטית מאד במחירי מוצרי המזון, בעיקר באותם מוצרים בסיסיים מסובסדים שבחלק מן המקרים עלו אפילו ב-300%, כמו העליה שהיתה במחיר הסוכר. באותו רגע שקבענו את מחיר המצרכים האלה החליט המשרד לצמצם את מתח הרווח היחסי. אם באיזה שהוא מצרך היה קודם הרווח של הקמעונאי 8%, החליט המשרד להוריד אותו ל-6%, וזאת משום שהעלות האבסולוטית של המחירים הייתה פנטאסטית. באותו זמן לא מצאנו לנכון שענף המכולת זכאי לקבל את מלוא העליה הנובעת מביטול הסובסידיות.

בעבודת הוועדה ואינו שיש לנסות ולואות איך משתנה הרווח הכולל של חנות המכולת ביחס לעליית מדד המחירים לצרכן. ואינו שצד ההוצאות של חנות המכולת משתנה בהחאם לעליית מדד המחירים לצרכן ולכן אמרנו שגם הרווחיות של חנות המכולת צריכה להיות מושווית למדד המחירים לצרכן.

הוועדה לא נכנסה לשתי חופעות, שהן אולי החופעות העיקריות המעיקות על ענף בעלי המכולת: א) צמצום כללי של מכירות המזון לאור החייקרות; ב) מעבר של צרכנים לושחות שיווק. וכאן המקום להעיר, שלמרות שהיו פניות של הוועדה גם לושחות השיווק, לחנויות השרות, לא היתה תגובה לפניות אלה. הם לא היו מעוניינים בעבודת הוועדה. לא מצאנו לנכון להיכנס לעניין של מעבר צרכנים מחנות המכולת לרשתות השיווק, כי חשבנו שהפתרון לכך אינה בהעלאת מתח הרווחים אלא אולי בצמצום מספר חנויות המכולת ולא על הוועדה לחת איזו שהיא אפשרות של מתח רווחים גבוה כדי לקיים חנות מכולת שאין לה זכות קיום.

א. בן-משה:

מצאנו שיש שתי תקופות: תקופה אחת של 10 חודשים בערך, מנובמבר 1974 עד אוקטובר 1975, שאז מצבם של בעלי המכולת היה טוב יותר ועליית רווחיותם הייתה גבוהה יותר מעליית מדד המחירים לצורך. תקופה שנייה: החל מאוקטובר 1975 עד ינואר 1976 היה המצב פחות טוב, כי הרגלי הצריכה של הציבור השתנו באופן שגדל משקלם של המצרכים החיוניים בעלי מתח הרווחים הנמוך יותר. כל זה מבוסס כמובן על כך שהבאנו בחשבון את השינויים בצריכה בין הקטגוריות השונות, ופוקנו את המצרכים לשלוש קבוצות: מצרכי יסוד, מצרכים בפיקוח ומצרכים אחרים.

המסקנה הסופית היא שכדי להשוות את מצבו של ענף המכולת למצב עליית מדד המחירים יש לשנות את מתח השיווק שלו במוצרי יסוד ב-8%. דבר זה נעשה ב-15 במאוס 1976 עם השנוי האחרון במחירים שבא עקב הביטול האחרון של הסובסידיות.

מ. פרלוק:
אני שמח על הדין החוזר המתקיים היום בוועדה לאחר שהחקיים דיון בקיץ של השנה שעברה. שמחנו על שגוף פרלמנטרי נכנס לעבי הקורה והחליל להחליט במה שמחויב באחד הענפים הוותיקים והגדולים ביותר בארץ, שכן מדובר בסדר גודל של 8,000 חנויות מכולת מהן מתפרנס ציבור של כ-40,000 נפשות. אני מניח שאם הכנסת נכנסה לעבי הקורה, הרי זה לא מתוך רצון לתקן נקודה זו או אחרת או לטייח או לשים טלאים, אלא מתוך רצון למצוא את שורש הבעיה.

הבעיה לא התעוררה בקיץ שעבר - ומכאן הטעות של משרד המסחר והתעשייה ושל אותה ועדה - ואפילו לא בנובמבר 1974 לאחר הפיחות הגדול, אלא היא קיימת מאז החליטה הממשלה לצרף את ענף המכולת כשותף זוטרי למדיניות הסבסוד של מצרכי היסוד. מאז ומתמיד צעקנו והשמענו טיעונים שענף המכולת מקופח ועל דקע זה פוצה בשנת 1971 השביחה הארצית של הענף, אם כי ציבור הסוחרים איננו להוט לאהוז בנשק זה. כנראה שכבר ב-1971 הורגש שהמצב כה חמור ואחזנו בכל זאת בנשק השביחה. בלחץ ההתאחדות וייחכן שגם בהתערבות הכנסת הורכבה הוועדה בראשותו של ד"ר אופיר.

עכשיו אנחנו יכולים לקבוע, לצערנו הגדול, שמשרד המסחר והתעשייה לא התכוון מלכתחילה לפתור את הבעיה. אני מאשים שהמשרד עשה כאן פעולת הסחה ויעיד על כך כתב המינוי האומר שיש לבדוק, בין היתר, באם חלה ירידה במתח הרווחים של הקמעונאים בשנה האחרונה. האם על כך וסביב זה התמקדו טענות הענף וההתאחדות הסוחרים? טענותינו היו שכבר בחודשים ספטמבר-אוקטובר 1974 היה מתח הרווח בלתי סביר ונגד את ההגיון ואת הכלכלה. בספטמבר 1974 היה מתח הרווח על מצרכי היסוד 8%, ובמצרכים שבפיקוח - 16%. נכון שהפיחות של 1974 הנמיך עוד יותר את רווח המתח: במצרכי יסוד מ-8% ל-5%, במצרכים שבפיקוח מ-16% ל-13%. מכתב המינוי ניתן להבין שמשרד המסחר והתעשייה לא התכוון לפתור את הבעיה וגם הוועדה אומרת בסעיף 7 לדו"ח: "תפקיד הוועדה היה אך ורק לבדוק את השינוי שחל ברווחיות לאחר השינויים המפליגים במחירים ובמתח הרווחים של נובמבר 1974". כלומר, הוועדה נאמנה לכתב המינוי. הבה נראה את המשך המשפט שהחלטתי לקרוא: "לא היה זה מתפקידה לבדוק האם לפני אותו מועד הייתה רווחיות נאותה לחנוח המכולת". כאן מפתח העניינים. אני לא חושב שהוועדה הייתה פריכה להפסיד מזמנה כדי להביא לכך שמתח הרווח הקיים יוגדל ב-8%. האם בכך התכוונה הוועדה להיכנס לעבי הקורה? גם אם מלאה הוועדה את תפקידה לפי כתב המינוי אפשר היה לצפות שמתוך גישה של סבירות כלכלית חעיר הוועדה, לפחות בסוגריים, ש-5% רווח על מצרכי יסוד, המהווים 70% מכלל המחזור בחנויות המכולת, זה לא סביר ולא מתקבל על הדעת. היא לא עשתה את זה. מר בן-משה אומר שזו הייתה ועדה ציבורית. זו לא הייתה ועדה ציבורית, זו הייתה ועדה ממשלתית מובהקת וגם העובדה שבראשה עמד איש האוניברסיטה העברית לא יכולה לשנות רושם זה. הוועדה הייתה מורכבת בעיקר מן"הנוגעים בדבר" שתפקידם היה כנראה לשמור על המשך המדיניות הממשלתית. כלומר, לצמצם עד כמה שאפשר את היקף הסובסידיות מכיס האוצר. לשם זה ישב שם איש האוצר, ואני מחאר לעצמי שגם לנציג בנק ישראל יש נגיעה בדבר.

מ. פרלוק:

אם אמרתי מה שאמרתי הרי זה משום שאני מאשים את הוועדה בחוסר אובייקטיביות לגבי הבעיה. כדי לבסס את דברי יורשה לי להסב את חשומת לבכם לסעיף 8 בו כחוב: "אין להגדיל את הרווחיות לחנות כדי לאפשר קיום לחנויות במספר העולה על המוצדק מבחינה כלכלית". איך ייחכן שוועדה חגיע בכלל לניסוח משפט כזה? מדוע לא שאלה את עצמה הוועדה אם רווח ממוצע של 5% בסל מצרכים הנמכרים בחנות והמהווים 72% מכלל המחזור יכול להוות בסיס לקיום מינימלי של חנות? הרי זה הרבה הרבה מתחת לתת-רווחיות. אנחנו מאד נסערים ממסקנות הוועדה. גישה כזאת יכולה לאמץ לעצמה ועדה שמלכחחילה אינה רוצה להכיר בשורש הבעיה. כלומר, היא המשיכה במה שהיה, הנציחה את מדיניות הממשלה, שפירושה קיפוח ועוול.

כדי להשלים כאן את התמונה יורשה לי להסב את חשומת לבכם לדברמוזר שקרה: נציגי הסופרמרקט והסופרסל השמיעו גם הם לא פעם את הטענה שהרווחיות בענף המזון גובלת בשערוריה. הוועדה קובלת על כך שעל אף הפניות הם לא הופיעו ולא החענינו. ייחכן שהתשובה לכך היא שגופים אלה מעוניינים שהמצב הקיים יימשך. אולי על ידי כך, הם חושבים, יוחש הקץ לענף המכולת. בחוכמה דדיו שבה הופעה יחד עם מנכ"ל הסופרסל אמר האחרון, שסופה של החנות הקטנה להתחסל.

לוועדה היחה מגמתיות מסויימת. נוח היה לה להשחמש בחומר שהגישה נציבות מס הכנסה, חומר המושחת על שנת 1973, וחומר נוסף שהוגש על ידי גורם אחר המסתמך על 1974. החומר שהוגש מטעמנו לוועדה מבוסס על חומר שאספנו במשך כל הזמן, לרבות שנת 1975, אבל הוועדה מחעלמת מנחונים אלה. נוח לה להסתמך על נתון מטעם נציבות מס הכנסה שמסקל מצרכי היסוד מכלל המחזור הוא קצת למעלה מ-30%.

א. בן-משה: זה לא מדוייק.

מ. פרלוק:

לעצם המסקנות אין לנו מה להתייחס. אנחנו אומרים שהמסקנות לא פתרו דבר. הוועדה גם לא חרמה לאוחה מטרה שהוועדה הזאת רצתה בה. אנחנו מבקשים להחעלם כליל מן המסקנות האלה. ביוזמת ועדת הכלכלה למנות ועדה ציבורית או פרלמנטרית או ועדה מעורבת שתיכנס לעבי הקורה.

א. לבני: הבינותי שההמלצה היא על העלאת מתח הרווחים ב-20%.

מ. פרלוק: לתקן את מתח הרווח הקיים ב-20%.

א. לבני: האם זה מעט? האם זה לא מספיק?

א. בן-משה: זה חוקן ב-32%.

מ. פרלוק: בפרוטוקולים של ועדה זו ישנה הבקשה שלנו, שכדי לאפשר לענף המכולת להחקיים יש להעלות את מתח הרווח בענף זה ל-12%-13%, ולא לתקן ב-12%-13% את הרווח הקיים.

ע. הדר: 12%-13% ממוצע?

א. בן-משה: להביא ל-12%-13% במצרכי יסוד.

ע. הדר: במקום?

מ. פרלוק: במקום 3%.

היו"ר פ. גרופר: הייתי מבקש שנציג השק"ם יתייחס גם לטענה שהושמעה בחוכנית הטלביזיה "כלבוטק" בה הוכיחו שבשק"ם המחירים גבוהים יותר מאשר ברשתות שיווק אחרות.

ד"ר באואר:

השק"ם משווק 26,000 פריטים שונים והוא לא יכול להחזיק שכל פריט מתוך 26,000 פריטים אלה יהיה יותר זול מאשר באחת החנויות הקיימות בארץ, כי בחנויות השונות יש הוזלות במחירים מכל מיני סיבות, כמו עודף מלאי ועוד. היה גורם אחד שידע שיפנו אליו ובגלל זה הוזיל את המחיר. אני יודע שפנו מ"כלבוטק" לרשתות השיווק וביקשו חומה, אבל היו חברות שלא רצו לתת את החומר. היתה חברה אחת שהיתה מוכנה לספק אינפורמציה על 10 פריטים שוליים. מה היתה הסיבה שמצאו אצלנו מחיר יותר יקר? - במקרה אחד היתה המדבקה של המחיר בלתי נכונה, בעוד שלפי המחירון של השק"ם, שהוא המחייב, היה המחיר המצויין יותר נמוך. ניצל טעות זו. אני מצטער מאד ש"כלבוטק" לא מצאו לנכון להזמין גם אותנו על מנת לתת לנו אפשרות להסביר את הדברים במקום. כתבנו מכתב, אבל המכתב לא פורסם. פנינו למספר אנשים, שאמרו לי שקשה להתייחס ברצינות לדברים שהיו בחוכמיה. אני יכול להגיד שמתוך 26,000 פריטים הרוב המוחלט זול יותר עוד לפני ההנחה של 12.5% וכל ההנחה ניתנת על חשבון השק"ם. אני מצהיר שגובה ההנחה מסתכם השנה ב-100 מליון לירות.

לנושא הקונקרטי: אני מצטער שהוועדה לא פנתה לשק"ם, כי השק"ם לא יכול היה לסרב למסור אינפורמציה.

היו"ר פ. גרופר: בכל מהלך דיוני הוועדה לא פנו אליכם?

ד"ר באואר: לא.

א. בן-משה:

מכיוון שהשק"ם זו רשת המוכרת לחוג לקוחות מסויים ויש בה הנחות לא חשבנו שיש להסתמך על נחוני השק"ם. אם שם המצב יוצא מן הכלל מבחינת הרווחיות, היו באים אלינו בטענה מדוע אנהנו מביאים את השק"ם שזו רשת שיווק למעגל סגור של לקוחות.

ד"ר באואר:

מתח הרווחים במסחר כולו נמוך במידה ניכרת מהמקובל בארצות מפותחות ובמזון המצב קשה עוד יותר. היום יש לצדכן דרישות אחרות לגבי השירותים שצריך המסחר לספק, דרישות לגבי נקיון, לגבי אריזה - דרישות שקשה למסחר הזעיר למלא אותן ולהדביק בהן את הקצב בגלל מתח הרווחים הנמוך. קנתון שקיבלנו כאן הוא למעשה נחון פרה-היסטורי. מאוס 1976 הוא החודש האחרון שבו היה עדיין המחזור במסחר ברמה די גבוהה יחסית, אבל ממחצית אפריל יש ירידה בצריכה בארץ ואני מעריך את הירידה הדואסטית במסחר בארץ ב-10%. גם במצרכי מזון יש כבר מעבר יותר גדול לתצרוכת ראשונית כי לאנשים אין כסף. משלמים יותר עבור מסיים עירוניים, עבור חשמל, עבור לימודים והמצב הורע.

א. בן-משה:

כפי שהסברתי לכם עשינו השוואה בין חמישה חודשים שלפני הפיחות הגדול בנובמבר 1974 לבין חמישה חודשים מיד לאחר הפיחות הזה. בגלל העליה העצומה במחירים שהיחה בנובמבר 1974 הראו הנתונים ירידה בצריכת מוצרי המזון ומעבר מצריכת מוצרים בסיסיים לצריכת מוצרים בסיסיים. אח כל זה הביאה הוועדה בחשבון. המשכנו לבדוק גם אחר כך ומצאנו שהיחה חזרה לצריכת מוצרים בסיסיים. ייתכן שד"ר באואר צודק לגבי מאוס 1976 לאור ההעלאה הגדולה, אבל אין ספק שהוועדה התחשבה בירידה שהיחה.

ד"ר באואר:

נכון שלוועדה לא היה מספיק חומר ולא באשמתה. היא עבדה במידה רבה בחלל ריק בגלל חוסר ניהול חשבונות על ידי החנויות הקטנות, בגלל חוסר סטטיסטיקה. אבל אם כל כך רע, ממה חיות חנויות המכולת? - מרווח אינפלציוני. אם יש פיחות, מטילים מס היטלים על החברות הגדולות, לא מטילים מס זה על החנויות הקטנות, כי לאוצר לא כדאי לטפל בזה. זו אמנם אכילת הון, אבל זו השיטה: קונים סחורה באשואי ומוכרים במחיר יותר גבוה. זה לא מצב בריא, אבל זה המצב במדינה. לפי דעתי יש צורך לשפר את רמת הרווחים הקיימים בכל המסחר.

א. לבני:
אם משרד המסחר והתעשייה מינה את הוועדה
תוך כדי הדיון בהצעה לסדר היום של
חבר-הכנסת כץ האם לא נעשה כאן מעשה חפוז מאחורי גבה של ועדה כנסת?

ד. לב:
הודיעו במפורש על הקמת הוועדה והסכימו
להמתין עד למימצאיה.

א. בן-משה:
אפשר לצטט פרוטוקול של הוועדה שעל פיו
מונחה הוועדה.

א. לבני:
חבר-הכנסת כץ הוזמן לוועדה?

א. בן-משה:
לא.

א. לבני:
אם הוקמה ועדה לנושא זה על ידי משרד
המסחר והתעשייה היא יכולה להזמין את
חבר-הכנסת שיזם את הנושא, למד אותו והעלה אותו כדי לשמוע גם את דעתו.

יש כמה דברים מזעזעים בממצאי הוועדה.
הוועדה קובעת שלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אין כמעט מידע על הנושא,
וזו אותה לשכה ממסלחית לסטטיסטיקה שכל 15 בחודש מפרסמת את מדד
המחירים לצרכן, כאשר שלושת המרכיבים העיקריים במדד זה הם מצרכי
מכולת, פירות וירקות והלבשה. אם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה איננה
יודעת מה מחת הרווחים והמחירים, איך היא קובעת את המדד?

א. בן-משה:
אנחנו דיברנו על כמיות שיווק בחנויות
ולא על מחירים. זו מערכת אחרת.

א. לבני:
אנחנו חיים בחקופה של קדוש ועדות:
ועדת ברקאי, ועדת בן-שחר ועכשיו ועדת
אופיר. ובחקופה כזאת הגישה היא של "כזה ראה וקדש". השאלה אם גישה
זו חופסת לגבי כל הדברים. בדרך כלל קיימת שיטה של היצע וביקוש, שיטה
של חחרות. אם בעיני אדם לא מוצאת חנות מכולת מסוימת, הוא הולך
לחנות מכולת אחרת, אבל כאן, ברוב הדברים היסודיים שעליהם דובר, אין
לבעל העסק שליטה על הנושא. השליטה היא בידי הממשלה. אני יודע שאם
אין היום רווח של 30% על משהו לא פוחחים עסק, כי יש שכר דירה, יש
מסים, יש גם שירותים שצריכים לתח סביב המוצר וזה לא כדאי. אם אנחנו
מסחכלים על בעלי המכולת אנחנו רואים שמדובר בדרך כלל באדם שפחת את
המכולת לפני שלושים ארבעים שנה. אני לא מכיר בעל חנות מכולת שיכול
להרשות לעצמו לשכור אדם שינקה את המכולת, או כדי שיתן שירות יותר
טוב. אני משוכנע שרוב בעלי המכולת אינם מרוויחים מה שמרוויחים פקיד
או פקידה באחת מרשתות השיווק. תנאים סוציאליים בוודאי שבעל המכולת
אינו מקבל, ואם הוא הולך אחרי כמה שנות עבודה, פיצויים הוא גם כן
לא מקבל. הוא חי בחקונה שיהנה מדמי המפתח שעל החנות, אבל רוב בעלי
המכולת אינם זוכים לזה כי הם מסיימים את חייהם במכולת.

היות ויש פה ענין של "פרוח קדושות"
צריך לשמוע אם הוועדה, בגלל הרכבה, יכולה להיכנס לעומק הבעיה, יכולה
ללמוד אותה חוץ מאשר מבחינה כלכלנית וסטטיסטית. האם הוועדה שאלה
עקרות בית מה לדעתן רצוי שתעשה המכולת? היה צריך לשאול את עקרות
הבית ולאור זה לעשות חישוב מה אפשר לתת להן במכולת מבחינת השירות,
התנאים ובהתאם לכך לקבוע אם איש המכולת מסוגל לזה או לא. אם הוא לא
מסוגל, אולי צריך לתת לו את האפשרויות, כי המכולת צריכה לעמוד
בחחרות עם רשתות השיווק שיש להן הלוואות ממשלתיות להקמה ולהון חוזר.

אנחנו צריכים לדון על כל סעיף בהמלצות
הוועדה בחון הוועדה עצמה.

ע. הדר:
מר פולוק שם את האצבע על כך שמידת
הרווחיות לא נבדקה לפני היום הקובע,
אלא בדקו אותה רק מן היום הקובע ולאחר ההתייקרות. השאלה: מהו המפתח?
מהו הקריטריון? מה המחזור שצריך להיות בחנות כזאת כדי שנכיר בה כחנות
טובה הראויה להתקיים? האם אפשר להגיד שכל חנות שקמה בכל פינת רחוב

ע. הדר:

זקוקה לפרנסה? אנחנו רוצים להביא לאיזון שהיא יעילות. צריך להביא לאיזה שהוא קריטריון שלפיו, גניח, חנות צריכה לשרת כעשרת אלפים איש. לי העניין נראה מוזר: יכול להיות שר פרלוק צודק, שהאחוזים אינם מספיקים לפרנס משפחה, אבל השאלה מה המחזור שמגלגל בעל חנות המכולת באותה פינת רחוב.

ישנו דבר שני, שהחנויות מכונות בכל זאת אחת ושחוח השיווק הגדולות, ויהיה זה בעטיפה כזאת או אחרת.

זה רצוי.

ד"ר באואר:

ע. הדר: אבל זה צריך להביא למחשבה למה זה קורה. והשאלה שלי: איך המשרד מטביר ש"המטביר" השק"ם אינם יכולים לעמוד בחירות עם השכ"ן הקטן?

ד"ר באואר: בכל העולם, בכל מקום שבו יש מסחר מרוכז וגדול הוא יעיל יותר מהמסחר הקטן בגלל חלוקת התפקידים, בגלל הפעלת אמצעים יותר מדוקדקים.

ע. הדר: לי יש הסבר למה זה קורה וההסבר הוא, שמדד המחירים לצרכן וחוספת היוקר מחייחים למחיר שהחנות לוקחת.

דבר שלישי שאינו קשור ישירות לנושא: ענין החינוך בירקות ופירות. מה חלקו של משרד המסחר והחעשיה בענין זה?

נ. לירם: אנחנו לא מחערבים במוצרי חקלאות.

ע. הדר: מהי חלוקת התפקידים בירקות ופירות עד שהם מגיעים לעקרת הביח?

א. בן-משה: זה לא עניננו, כי מדובר במוצרי חקלאות שאינם עוברים עיבוד תעשייתי.

היו"ר פ. גרופר: מזכיר הישיבה הזמין לישיבה זו גם את ושחוח השיווק הגדולות, אבל הן לא הגיבו, מלבד השק"ם. אני חושב שנצטרך לקיים עוד ישיבה ולהזמין אותן.

מ. פרלוק: לשאלה מה הקריטריונים ומה המחזור שמצדיק קיומה של חנות מכולת: לגבי הטיעון שלנו זה לא רלבנטי, כי איננו באים למשרד המסחר והחעשיה בדרישה לקונים. אנחנו דורשים רווח וזה לא מבוסס על הסכומים, כפי ששמענו כאן. זה גם מה שהדריך את הוועדה: לא מהו האחוז הסביר שבעל מכולת צריך להרוויח במוצר מסויים, אלא באיזה סכום מתבטא הרווח, וכאן השוני בגישה. החוק בכלכלה ובמסחר הוא שחנות חייבת להיות מבוססת על רווח באחוזים. אומר ד"ר באואר שהרווח בישראל הרבה יותר נמוך מאשר בכל מקום אחר בעולם גם במוצרים שבפיקוח וגם במצרכים שלא קיים עליהם פיקוח; על אחת כמה וכמה שכך המצב במזון. לכן הדרישה שלנו היא שתיקבע שיטה של רווח באחוזים ולא בסכום. מר בן-משה אומר: היות והסוכר עלה פתאום מ-3 לירות ל-6 לירות יוצא שהרווח בסכום של בעל החנות גדל לאין שיעור, אם כי באחוזים הוא ירד מ-5%-6% ל-3%. שוכחים באותה הזדמנות שעלות האחזקה השוטפת, בין אם היא מתבטאת בשכר דירה, במסים, בחשמל, גדלה.

ע. הדר: אחה לא ענית על השאלה.

מ. פרלוק: אין אנחנו מבקשים לספק לנו קונים אלא לבסס את המסחר בארץ שלא יהיה מופקר ושבטיסו יהיה על רווח באחוזים ולא בסכומים.

ע. הדר: כמה אחוזים?

13% במצרכי יסוד.

מ. פרלוק:

למה?

ע. הדר:

כי אחרת קיים חהליך הפוך: לא הסופרמרקטים מחסילים אלא החנות.

מ. פרלוק:

הקטנה, שמחחסלת לא רק בגלל חהליך ביולוגי.

אני מסכים עם חבר-הכנסת לבני שאולי עשתה הוועדה מעשה לא אסתטי בזה שלא

א. בן-משה:

הזמינה את חבר-הכנסת כץ, אבל לחברי הוועדה הוגשה ההצעה לסדר היום של חבר-הכנסת כץ כפי שנדונה בכנסת ואני רוצה גם לצטט מדברי חבר-הכנסת כץ כדי להראות שכתב המינוי של הוועדה בוצע בהתאם לדבריו: "אדוני היושב-ראש, המדיניות הכלכלית החדשה והפיחות פגעו - וזאת הייתה הכוונה - ברמת הפעילות של הרבה ענפים במשק. פגיעה מבוקרת ומתוכננת - כן; מכת מוות - לא. ומה קרה בענף שבו מדובר? (1) חל שינוי יסודי בסל הביקוש הממוצע והמייצג, כאשר אנו מוציאים היום הרבה יותר כסף לקניית מצרכי יסוד ופחות למצרכי מותרות ומצרכים שאינם בסיסיים". את זה בדיוק יש בכח המינוי.

אני יכול להבין את הטענה של מר פרלוק, נציג ענף חנויות המכולת, שהוא לא מסתפק בשאלה אם החנות טובה או יעילה ויכולה להתקיים או לא. הוא צריך להגן על חברי הארגון שלו ולכך איננו מחייס לגודל החנות, למספר האנשים שהיא צריכה לשרת, אלא מגן על כל פרט ופרט שיש לו חנות באותה פינת רחוב ויש לו קליינטורה קטנה. מכאן גם הטיעונים על דרישה לרווח מסויים שיקיים כל אחד מחברי הארגון. גם משודי וגם חברי הוועדה לא יכולו לקבל טיעון זה, כי פירושו להנציח חוסר יעילות בכל מערכת השיווק על חשבון אזרחי ישראל. זה לא מתקבל על הדעת לא מבחינה כלכלית ולא מבחינה סוציאלית.

מה המצב בארץ לעומת העולם הגדול? - בעולם הגדול חופסות רשתות השיווק בין 70% ל-80% בשיווק מוצרי המזון. בארץ היחס הפוך. עובדה זו מוכיחה שלא נעשה עוול משווע לענף זה. זה לא מדוייק שמחח הרווחים, כפי שאומר מר פרלוק, הוא 6%-7%, כי הוא כזה לגבי 6-7 מצרכי יסוד שהממשלה מסבסדת אותם, שהממשלה דואגת שיגיעו לצרכן במחיר נמוך יותר. זה לא סוד שבמדינת ישראל מחיר הלחם זול יותר מאשר בכל העולם. מחיר הלחם באירופה המערבית הוא כיום פי חמישה-שישה יותר יקר מאשר במדינת ישראל. לכן גם אינני רוצה להשוות את מחח המחירים ולקבל את הטיעון של מנכ"ל השק"ם שמחח הרווחים בארץ הרבה יותר נמוך. נכון שהוא יותר נמוך, אבל בארץ גם משכורתו של שכיר יותר נמוכה. אם אני משווה משכורת של כלכלן אקדמאי או של פועל ייצור בחעשיה, אני מוצא שמשכורתם הרבה יותר נמוכה מזו שבאירופה המערבית. איזו השוואה זו? האם אנחנו משווים גם את רמת החיים של מדינת ישראל עם רמת החיים שבארצות-הברית או בשבדיה?

א. לבני: זה לא רלבנטי. מדובר על אחוזים.

א. בן-משה: לפי הטיעון הזה צריך לתח אותה רמת חיים. הטיעון הוא לא לגבי אחוזים אלא לגבי רמת חיים וטיעון כזה לא יכול לחפוס במדינת ישראל.

לפני הוועדה היו מספר מסמכים לגבי ההתפלגויות בשלוש הקבוצות של מוצרי יסוד, מצרכים בפיקוח ומצרכים שאינם בפיקוח. רק 6-7 מוצרים הם במחח רווחים של 6%-7%. בשאר המוצרים מגיע המחח גם ל-30%. במוצרי ברי פיקוח מגיע המחח ל-14%, ואם זה הממוצע, יש כאלה שמגיעים גם ל-20%.

נקודה מרכזית היא מהו אחוז המכירות באותם 6-7 מוצרים לעומת אחוז המכירות בשאר המוצרים. בפני הוועדה היו נתונים שונים, אבל למעשה לא הוצג בפניה שום מסמך של הענף שר פרלוק מייצג שיכול להראות שמוצרים בסיסיים אלה מהווים 70% ממכירות חנות המכולת, כפי שנמסר כאן. כדי לסבר את האוזן: מה משמעות מספר זה:

א. בן-משה:

היקף ייצור המזון בארץ הוא כ-11 מליארד לירות. אם מוצרי היסוד מהווים 72%, כפי שאומר מר פרלוק, יוצא שהם מהווים בייצור המזון קרוב ל-7 מליארד לירות. זה נחון אבסורדי לחלוטין ולכן לא יכולנו לקבל את המספר הזה ברצינות. יותר מזה: ארגון דומה לארגון של מר פרלוק נחן נחון של 50%, והצבדל בין 70% ל-50% אינו קטן. ההנחה שלנו התבססה על הנחונים המקובלים על מס הכנסה, שמוצרי היסוד מהווים 33% מהמחזור הכולל.

מ. פרלוק:

נכון שכאן בארץ התנאים אחרים בכל התחומים מאלה שבארצות אחרות, בין אם הדבר מתבטא במחירי המוצרים, ברווחים או במשכורות של עובדים. אבל מנין הקביעה של 6% רווח במצרכי יסוד? באיזו דרך שרירותית קבע משרד המסחר והתעשייה את הגישה של 6% ולא יותר? מביאים נחון של מס הכנסה. לא פעם הצלחנו לקעקע את החישובים והחשבים של נציבות מס הכנסה בהרבה ענפים, ואם מגישים במקרה זה את החשבים של-33% שבהם משחמשים בקביעת השומות זה מובן מדוע. מכים אותי בחומר שהגיש ארגון דומה. לא אכנס לכך אם כי היה לי מה להעיר גם בנקודה זו על קואופוציה הדוקה בין אוחו ארגון לבין גורמים ממשלתיים. האחוז שהגשנו - 70%-72% לא נקבע על פי סקר לסחמי שבונים שאלו בעלי החנויות. ערכנו צילומים של מאות חשבונות ומסמכים רשמיים בסופרמרקט ועל סמך זה בנינו את הסקר שלנו. לכן המספרים שמסרנו חופסים. עצם העובדה שגם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה איננה חולשת על חומר אומרת דרשני. מדוע חומר שאנחנו הגשנו הוא פסול - והוועדה אומרת במסקנותיה שלא התייחסה לחומר שהתאחדות הסוחרים הגישה - והשתמשו בחומר שהגישו גורמים אחרים? כנראה שחומר זה היה יותר נוח לחברי הוועדה, שלא היחה ועדה ציבורית.

א. בן-משה:

הוועדה לא השחמשה בחומר כי לא היה שום מסמך שיחמוך בנחונים האלה.

מ. פרלוק:

לאור ההערות שהושמעו כאן אנחנו מבקשים שהוועדה תחליט על חיקון מתח הרווח. אנחנו מבקשים לא לקבל את מסקנות הוועדה. אנחנו מבקשים לא לראות את העבודה שבה התחילה ועדת הכלכלה כגמורה עם הגשת דו"ח זה אלא למנות ועדה אחרת שחורר לעומק הענין.

ע. הדר:

ההמלצה של הוועדה היא להגדיל ב-20%.

א. בן-משה:

למעשה זה בוצע ביחר והמתח עלה ב-25%.

היו"ר פ. גרופר:

נערוך עוד דיון בוועדת הכלכלה ונחליט באיזה פורום נערוך אוחו ואת מי נזמין.

הישיבה נועלה בשעה 10.45